

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-148>

УДК 330.3

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СТРАТЕГІЧНА ПЕРЕВАГА ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A STRATEGIC ADVANTAGE FOR AN ENTERPRISE

Петролюк Юрій Сергійович

аспірант,

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1003-2362>**Гребенюк Надія Василівна**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри управління та адміністрування,

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7279-0625>**Petrolyuk Yuriy, Grebeniuk Nadiia**

Higher Educational Institution "King Danylo University"

Під час роботи над досліджуваною проблематикою в результаті теоретичних та емпіричних досліджень було удосконалено та комплексно досліджено: сучасні підходи до забезпечення збалансованості економіки, складові системи збалансованих індикаторів, моделі сталого економічного зростання, – в результаті чого було виявлено сучасні особливості та виклики економічного зростання підприємств. Крім того, в даному дослідженні проаналізовано теоретичні основи дослідження сталого економічного зростання; визначено особливості сталого зростання підприємств в умовах глобалізації; визначено шляхи сталого економічного зростання підприємства, його фінансово-економічні показники, моделі та перспективи; визначено механізм сталого розвитку підприємств; в результаті дослідження функцій малого та середнього підприємства виявлено його сильні та слабкі сторони; визначено фактори, що стримують розвиток та глобалізацію малого та середнього підприємництва країни; розроблено основні рекомендації щодо розвитку та глобалізації підприємств.

Ключові слова: сталий розвиток, стале економічне зростання підприємств, інноваційна економіка, конкурентні переваги, збалансоване економічне зростання.

The purpose of the article is to study and describe some characteristics of sustainable economic growth of business entities (small, medium and large enterprises), to draw reasonable conclusions and to reveal future prospects that will allow balancing their sustainable dynamic development and being able to mobilise and effectively manage their own resources. In both developed and developing countries, the role of small and medium-sized enterprises is important. SMEs are the main driving force behind entrepreneurship development. In many countries around the world (including the EU), small and medium-sized enterprises are seen as the main strategic direction for inclusive growth, employment and economic development. The problem of economic growth of enterprises in a market economy is a pressing issue. Despite many innovative proposals, the activities of the country's enterprises and their growth require more efforts. One of the main guidelines for ensuring sustainable economic growth of enterprises is to ensure the economic efficiency of the country's leading economic sectors and their enterprises. In today's globalised world, due to increased competition, the issue of developing an innovative economy has come to the fore. The role of the leading sectors of both the country as a whole and their individual enterprises is growing significantly. They determine the country's specialisation in the global economic system. Such enterprises determine the national competitive advantage. In the course of working on the issues under study, as a result of theoretical and empirical research, the following were improved and comprehensively investigated: modern approaches to studying the balance of the economy, components of the balanced scorecard, models of sustainable economic growth, which resulted in the identification of modern features and challenges of economic growth of enterprises. In addition, this study analyses the theoretical foundations of the study of sustainable economic growth; identifies the features of sustainable growth of enterprises in the context of globalisation; determines the ways of sustainable economic growth of an enterprise, its financial and economic indicators, models and prospects; defines the mechanism of sustainable development of enterprises; as a result of the study of the functions of small and medium-sized enterprises, its

strengths and weaknesses are identified; factors hindering the development and internationalisation of small and medium-sized enterprises are identified. The conclusions and recommendations formed as a result of the study can be used as a starting point for sustainable economic growth of the country's economic entities, small and medium-sized enterprises.

Keywords: sustainable development, sustainable economic growth of enterprises, innovative economy, competitive advantages, balanced economic growth.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси мають значний вплив на розвиток економіки країни. Сучасна глобалізація ставить перед країною нові виклики. Найважливішим з них є забезпечення безпеки та сталого розвитку. Сталий розвиток означає задоволення потреб сьогодення без шкоди для потреб майбутніх поколінь та базується на економіці демократичного суспільства, яка поєднує в собі принципи екологічної безпеки та соціальної справедливості.

Досягнення сталого розвитку є важливим викликом для успіху та прогресу країни. Важливим є підвищення темпів економічного зростання, яке забезпечує інклюзивний розвиток, подолання бідності та збільшення доходів кожної сім'ї. Актуальність цього дослідження полягає у визначенні пріоритетних напрямів, чинників, що перешкоджають сталому, оптимальному економічному зростанню підприємств, викликів та шляхів їх оптимального вирішення. Їх подолання сприятиме зміцненню економіки країни, постійному зростанню доходів її суб'єктів господарювання (підприємств). Зростання економіки країни в цілому вимірюється довгостроковим збільшенням обсягу виробництва реального ВВП. Основним критерієм зростання окремого підприємства є показник сукупного доходу компанії. Допоміжними критеріями є показники чистого прибутку та розміру активів, що також використовуються для характеристики економічного зростання підприємства.

Економічне зростання залежить від ресурсів. Коли ресурс задіяний у виробничому процесі, він стає фактором. Основними факторами є: кількість і якість, капітал, праця або робоча сила, природні ресурси. Обсяг виробництва може бути збільшений за рахунок використання додаткових ресурсів – це екстенсивне економічне зростання. Однак зростання може бути досягнуте і в результаті раціонального використання факторів виробництва - це інтенсивне економічне зростання. У другому випадку основними факторами економічного зростання є технології. Саме технології визначають характер використання ресурсів. Здатність використовувати ресурси ефективно також залежить від попиту та

ємності ринків. На економічне зростання значний вплив мають інституції, історичні та географічні (неекономічні) фактори.

Коли ресурси країни вичерпуються, можливості для екстенсивного зростання значно зменшуються. Інтенсивні фактори стають все більш важливими для їхніх економік. Вони спрямовані на ефективне використання ресурсів. Важливо розрізнити основні моделі сучасного економічного зростання та розвитку: розвиток на основі інвестицій (нових, більш продуктивних ресурсів) та розвиток на основі знань і технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та прикладні аспекти сталого розвитку набувають значення як стратегічна перевага для сучасних підприємств. Це не лише екологічна відповідальність, але й ключовий інструмент для створення довготривалих конкурентних переваг. Компанії, які активно впроваджують сталий розвиток, можуть досягти ефективнішого використання ресурсів, покращення репутації серед споживачів і підвищення фінансових результатів за рахунок зменшення витрат і підвищення ефективності операцій. Сталий економічний розвиток підприємств, розуміння сутності та перспектив їх розвитку, вплив на національні економіки широко висвітлюються у працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких такі відомі дослідники, як В. Базилевич, З. Бжезінський, О. Біленький, О. Білорус, А. Гальчинський, Н. Гражевська, В. Іноземцев, Е. Кочетов, І. Кириленко, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, А. Неклесса, В. Новицький, М. Портер, Р. Робертсон, В. Сіденко, С. Сіденко, С. Соколенко, Дж. Сорос, Дж. Стігліц та ін. Разом з тим, незважаючи на активне дослідження проблем сталого розвитку підприємств, глобалізації, поглибленого вивчення раціонального використання ресурсів, на теоретичному рівні, окремі аспекти даного напрямку вимагають подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є з'ясування особливостей сталого економічного зростання підприємств, виявлення потенціалу їх зростання, підготовка обґрунтованих висно-

вків та розкриття перспектив на майбутнє, що дозволить збалансувати їх динамічний розвиток та мати змогу мобілізувати та ефективно управляти власними ресурсами. Теоретичну основу дослідження обрано відповідно до досягнення поставленої мети та завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відправною точкою дослідження є теоретичне положення про те, що малі та середні підприємства є життєвою силою сучасної економіки. Як свідчить світовий досвід, сильний середній клас – запорука високого розвитку економіки, який значною мірою відповідає за малий та середній бізнес, який створює робочі місця, економічний добробут тощо. Країна, яка створює адекватне макро- та мікросередовище для підприємців і дбає про їхній розвиток, досягає успіху в плані економічного зростання.

Конкуренція вважається універсальним механізмом економічного зростання. У природі конкуренції закладені важливі стимулюючі механізми. Сучасні моделі економічного зростання пов'язують з стійкою рівновагою та зростанням потенційних можливостей економіки. Термін «сталий розвиток» є складним поняттям та має багато аспектів. Сталий розвиток означає задоволення потреб суспільства у спосіб, який не ставить під загрозу задоволення потреб майбутніх поколінь, базується на економіці демократичного суспільства, в якому поєднуються екологічна безпека та соціальна справедливість.

25 вересня 2015 року 193 держави-члени ООН погодили порядок денний сталого розвитку, який окреслює порядок денний для глобальної трансформації та сталого розвитку до 2030 року. Цей документ включає 17 цілей і 169 завдань, які орієнтовані на такі основні напрямки сталого розвитку: економічне зростання, соціальна інтеграція та охорона довкілля.

Для реалізації цілей, представлених на рисунку 1, необхідно скоординувати стратегію відповідно до кожної цілі, здійснювати співпрацю в умовах прозорості, громадського залучення та громадської активності на основі ефективного партнерства між урядом і громадянським суспільством, а також виділяти необхідні ресурси для вирішення поставлених завдань у світовому масштабі.

Світова економіка зростає з кожним роком, але створені матеріальні та духовні цінності, блага не досягають усіх членів суспільства. Тому важливо зробити економічне зростання інклюзивним. Економічне зростання є інклюзивним, коли воно супроводжується зменшенням бідності. Інклюзивне зростання означає, що кожен має можливість отримати вигоду від нього. Інклюзивного зростання можна досягти шляхом максимального залучення населення в економічні процеси, зменшення безробіття, отримання більших доходів і можливостей. Економічне зростання неможливе без інклюзивності. Основним завданням економічного зростання та сталого розвитку є задоволення

- Подолання бідності
- Подолання голоду
- Міцне здоров'я та благополуччя
 - Якісна освіта
 - Гендерна рівність
 - Чиста вода та санітарія
 - Доступна та чиста енергія
- Гідна праця та економічне зростання
- Індустрія, інновації та інфраструктура
 - Зменшення нерівності
 - Сталий розвиток міст і громад
- Відповідальне споживання та виробництво
 - Боротьба зі зміною клімату
 - Збереження морських екосистем
 - Збереження екосистем суші
- Мир, справедливість та сильні інститути
- Партнерство для досягнення цілей

Рис. 1. Цілі сталого розвитку ООН [6]

потреб суспільства. Це відображається на підвищенні добробуту. Інклюзивний економічний розвиток має суспільну цінність. Головною метою сталого суспільного розвитку в економіці є зростання, ефективність та стабільність (рис. 2). Економічне зростання означає збільшення обсягів виробництва. Воно вимірюється зростанням валового внутрішнього продукту (ВВП) та ВВП на душу населення. Економічний розвиток призводить до підвищення рівня життя населення. Основними шляхами досягнення цього є вдосконалення виробництва, людського капіталу та технологій. У зв'язку з посиленням тенденції глобалізації проблема економічного зростання стає все більш актуальною. Особливо актуальною ця проблема є для країн, що розвиваються. На це є кілька причин. Головна з них полягає в тому, що частка обробної промисловості в цих країнах низька. А у розвинених країнах цей показник високий як і частка послуг.

Трикутник сталого розвитку ілюструє основні складові, які мають бути збалансовані для досягнення сталого розвитку:

1. Економічний аспект: включає зростання, ефективність і стабільність. Еконо-

мічна стійкість означає здатність забезпечувати стабільний економічний розвиток, що не шкодить ресурсам, необхідним для майбутніх поколінь. Це важливо для підтримки продуктивності та конкурентоспроможності бізнесу в умовах глобальних змін.

2. Соціальний аспект: зосереджується на питанні залучення та участі громадян, посилення інститутів та цінностей, а також на забезпеченні рівності. Соціальний компонент сталого розвитку має на меті забезпечити, щоб різні групи суспільства були залучені до процесу ухвалення рішень, що дозволяє зміцнити соціальну гармонію та стабільність.

3. Екологічний аспект: охоплює питання стійкості, використання природних ресурсів і забруднення. Екологічна стійкість полягає в збереженні екосистем і природних ресурсів для підтримання життя на планеті, зокрема шляхом зменшення забруднення та управління ресурсами раціонально.

Центральні поняття, такі як боротьба з бідністю, рівність, сталий розвиток і зміна клімату, є спільними цілями для всіх трьох аспектів. Їх інтеграція забезпечує основу для розробки стратегій, що одночасно враховують еконо-

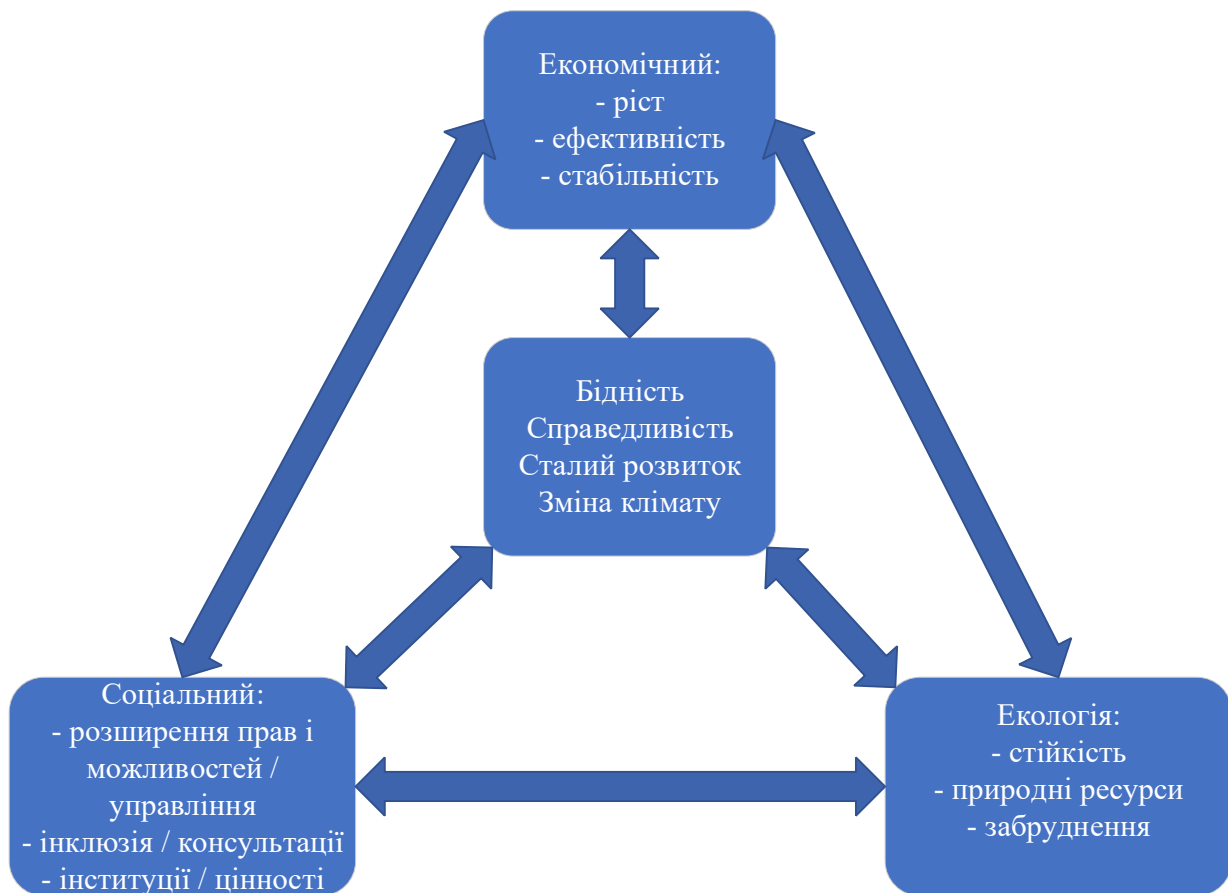

Рис. 2. Трикутник сталого розвитку [4]

мічний, соціальний та екологічний виміри, що важливо для сталого розвитку підприємства та суспільства в цілому. Таким чином, для досягнення стійкого розвитку компанії повинні гармонійно поєднувати економічні, соціальні та екологічні пріоритети, створюючи таким чином основу для довготривалого та стійкого успіху.

Інвестиції є також важливим фактором економічного зростання. Впливаючи на механізм мультиплікації, вони збільшують сукупний попит і національний дохід. Це, в свою чергу, призводить до збільшення заощаджень та акумулювання капіталу. Менш розвинені країни не мають достатніх джерел накопичення капіталу, тому для них важливо покращити інвестиційний клімат. Необхідно зробити такий клімат, який створить однаково сприятливі умови як для національного, так і для іноземного капіталу.

Економічний розвиток охоплює багато сфер: сектор послуг, інформаційні технології та інтеграція всіх видів ринків. Бажано, щоб держава мінімально втручалася в економіку. Це означає, з одного боку, скасування торговельних бар'єрів і лібералізацію інвестиційних потоків. З іншого боку, це означає адекватне зменшення державного регулювання економіки.

Економічне зростання вимірюється довгостроковим зростанням реального ВВП та обсягів виробництва. Економічне зростання може бути інтенсивним та екстенсивним. Економіка може зростати інтенсивним та екстенсивним шляхом. Екстенсивне зростання економіки означає її розширення за умов залучення у виробництво додаткових ресурсів. Цей шлях переважно використовується, коли країна багата на ресурси. На етапі сучасної глобалізації споживання ресурсів обмежується їх вичерпністю. Тому можливості для екстенсивного зростання світової економіки суттєво зменшуються. Інтенсивні фактори зростання набувають більшого значення. Інтенсивне зростання спрямоване на ефективне використання ресурсів. Можна виділити дві основні моделі сучасного економічного розвитку. Перша модель спрямована на більш продуктивне використання ресурсів (розвиток на основі інвестицій, що спрямована на нові, більш продуктивні ресурси, де основна увага приділяється приділяється нагромадженню капіталу). Тут важливими є інвестиції в устаткування та інфраструктуру. Друга модель економічного зростання базується на знаннях і передових технологіях.

Вона передбачає нове і більш ефективне використання наявних ресурсів. Давайте розглянемо зростання та розвиток, що базується на знаннях і технологіях, більш детально. Технології є основним рушієм розвитку у світовій економіці. Джерелами економічного зростання є винаходи та інновації. Результатом винаходів є нові знання, а результатом інновації – це вдосконалення існуючих методів отримання знань, точніше, вдосконалення способів їх використання. Важливими є зміни в економічному зростанні компаній пов'язані з винаходами.

Існує дві основні форми знань – це загальні знання та конкретне прикладне використання. Ця друга форма базується на зміні технологій та зміні поведінки людей, а отже, комбінацій їхньої діяльності, послідовності виконання та зміни правил. Чим більше людей застосовують нові ідеї та чим більше вчених та інженерів у суспільстві, – тим більше з'являтиметься ідей і відкриттів. Ефективність загального механізму отримання знань є важливим для економічного зростання. Такі знання є індикатором можливого, потенційного розвитку. Вони спрямовані на зміну технологій, а також політики. Крім того, на зростання компаній суттєво впливає інформаційна економіка. Це діяльність, спрямована на виробництво, розповсюдження та використання інформаційних та комунікаційних технологій. Також, в сучасних умовах для досягнення економічного зростання важлива лібералізація. Вона збільшує ємність ринків.

Слід також зазначити, що для збалансованого економічного зростання важливими є неекономічні фактори економічного зростання. Вони також впливають на величину економічного зростання. До них відносяться історичні та географічні особливості. Особливо важливими є інституційні фактори. Вони не є однаково досконалими та справедливими у всіх країнах. Важливим є захист та недоторканість приватної власності. Її значення в глобальній економіці зростає. Це пов'язано з тим, що в цих умовах зростає взаємозалежність компаній. Сильні інституції спрощують укладання контрактів, а також забезпечують їх виконання. Вони особливо важливі для компаній у країнах, що розвиваються, бо інституції в цих країнах ще не повністю сформовані.

Традиційно, раніше компанії досліджували та приймали рішення на основі таких фінансових показників: поточний прибуток, рентабельність інвестицій, оцінка ефективності роботи підрозділів та визначення бази для

розподілу капіталу. Сучасні глобалізаційні процеси поставили компанії перед зміненою реальністю. Проблема полягає в тому, щоб знайти правильне поєднання фінансових і нефінансових показників. Фінансові показники самі по собі могли бути адекватними і достатніми для компаній на початку двадцятого століття. Сьогодні компанії досягають успіху, створюючи диференційовану вартість від їхніх нематеріальних активів, а також фінансових та фізичних активів. Нематеріальні активи організації включають: надійні та прибуткові відносини з клієнтами, високоякісні технологічні процеси, інноваційні продукти та послуги, досвід і мотивація працівників, бази даних і інформаційні системи.

Для цього особливе значення надається моделі, яка називається збалансована система показників. Збалансована система показників – це загальний і гнучкий підхід до оцінки ефективності. Вона забезпечує основу, яка відбирає фінансові та нефінансові показники зі стратегії компанії. Показники включають, але не обмежуються тими показниками, що пов'язані з продуктивністю, якістю та аналізу вдосконалення процесів. Система збалансованих показників є хорошим інструментом для економічного аналізу. Вона включає в себе взаємозв'язок між грошовими та негрошовими одиницями виміру, між економічною та управлінською діяльністю, між минулими та майбутніми результатами, між стратегічним та оперативним рівнями управління, а також між внутрішніми та зовнішніми аспектами діяльності компанії.

Для того, щоб компанії досягли оптимального економічного зростання, вони повинні розробляти та реалізовувати свою стратегію на основі аналізу повної інформації. Необхідна інформація може бути як фінансовою, так і нефінансовою. Система управлінського обліку надає як фінансову, так і нефінансову інформацію в межах організації для менеджерів та працівників компанії. Ця інформація пристосована до конкретних потреб окремих осіб, які приймають рішення і рідко поширюється за межі організації. На противагу цьому, фінансова звітність, економічна інформація в стандартному форматі, виходять за межі компанії і призначені для таких осіб і організацій, як: акціонери, кредитори (банкіри, власники облігацій та постачальники), регуляторні органи та державні податкові органи.

Для того, щоб планувати, організовувати та контролювати діяльність компанії, необхідно орієнтуватися на фінансових показниках

результатів діяльності, але загалом інформація, яка потрібна особам, що приймають рішення, – це більше нефінансова інформація, ніж фінансова. Компаніям потрібна також інформація управлінського обліку. Інформація фінансового обліку базується на інформації минулого періоду і створює спеціальну форму, де ця інформація вноситься в систему, обчислюється і підлягає розподілу. У той же час, компанії мають свободу дій при створенні системи управлінського обліку, інформація з якої допомагає прийняттю рішень всередині компанії.

Щоб краще зрозуміти, як дані управлінського обліку можуть збільшити прибуток, зменшити витрати та покращити управління процесами, ми повинні зосередитися на інформації, яка потрібна працівникам і керівникам у процесі прийняття рішень, а не на тому, що є прийнятною для сторонніх осіб та організацій. Компанії не можуть управляти фінансовими результатами, такими як: витрати, доходи, прибуток, продажі. Вони можуть управляти лише діяльністю, яка призводить до фінансових результатів: розробка продукту, створення продукту, продаж продукту, доставка продукту, обслуговування клієнтів. Компанія відстежує інформацію про ключові види діяльності, щоб зрозуміти виробничу функцію (або процесу), яка перетворює цю діяльність на фінансові результати. Таким чином, менеджери компанії уточнюють і покращують фінансові результати, змінюючи напрямок основної діяльності. Якщо виявляється, що ефективність знизилася, то для того, щоб визначити причину і підвищити її, компанія повинна переглянути свою бізнес-стратегію. Найсуттєвішим заходом є визначення основного, цільового клієнта і надання продукції з урахуванням його потреб.

Система збалансованих показників пропонує чотири напрямки оцінки ефективності, які є найбільш важливими для успішного функціонування компанії. Ці чотири перспективи збалансованої системи показників складаються з бачення, стратегії та цілей організації:

1. Фінансова (як успіх вимірюється нашими акціонерами).
2. Клієнтська (як ми створюємо цінність для клієнта).
3. Внутрішній бізнес-процес (який процес ми повинні вдосконалити, щоб задовольнити вимоги клієнтів та акціонерів).
4. Навчання та розвиток (які інформаційні системи, організаційні здібності працівників потрібно вдосконалити, щоб покращити наші внутрішні процеси та відносини з клієнтами).

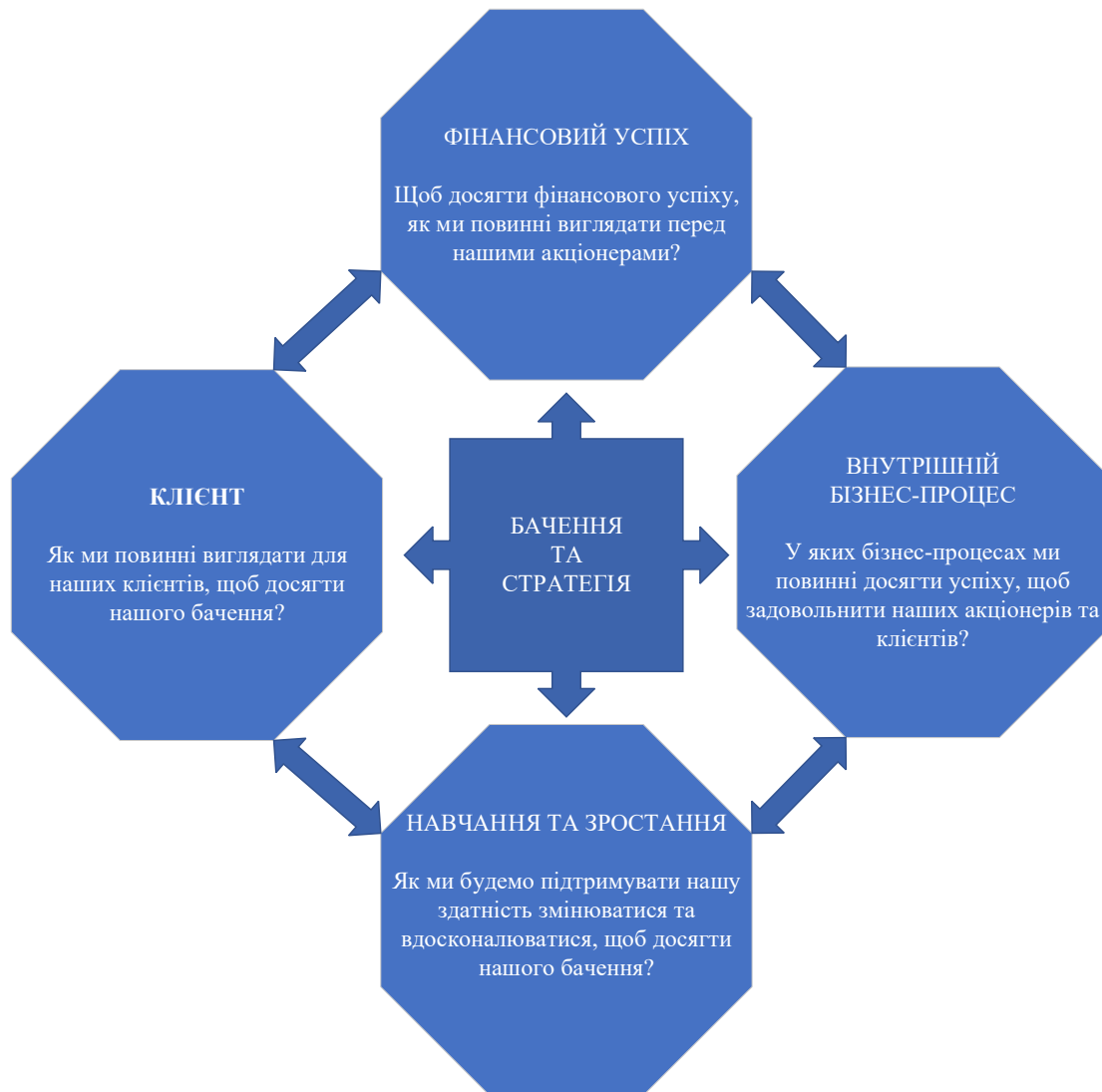

Рис. 3. Система збалансованих показників [5]

Чотири різні, але пов'язані між собою перспективи збалансованої системи показників складаються з бачення, стратегії та цілей організації. Створення системи збалансованих показників починається зі складання карти стратегічних завдань:

1. Розподіл стратегічних цілей за перспективами.
2. Визначення причинно-наслідкових зв'язків між цілями.
3. Розподіл відповідальності за їх досягнення.

Коли компанії визначають свої довгострокові цілі, вони формулюють свої головні завдання. Для цього вони використовують рольові директиви компанії. Такими директивами є візія, місія та стратегія. При розробці стратегічних цілей і показників через чотири перспективи збалансованої системи показників, спочатку необхідно визначити довго-

строкові фінансові цілі. З точки зору перспективи процесу необхідно вибрати ті цілі, які сприятимуть підвищенню продуктивності та ефективності, які є основними носіями фінансових показників. Нарешті, необхідно визначити досвід співробітників, інформацію, яку потрібно доносити, а також культуру компанії та засоби її регулювання, що забезпечують покращення основних процесів. Компанії представляють цей взаємозв'язок за допомогою малюнка, який називається стратегічною картою, яка показує причинно-наслідковий зв'язок між чотирма цілями з точки зору збалансованої системи показників. Основою будь-якої стратегії є фінансова перспектива, а також перспектива навчання та зростання.

Система збалансованих показників дозволяє компаніям безперервно відстежувати фінансові та нефінансові показники того, як вони створюють клієнтську цінність, процеси

та співробітників, пов'язаних з клієнтами, для майбутнього зростання і підвищення прибутковості. Компанії, складаючи свої плани, розробляють місію, цілі та очікувані результати відповідно до перспектив на карті результатів. Після розробки бачення, місії та стратегії компанії, управлінська команда повинна вибрати систему оцінки ефективності, щоб зробити викладення бачення, місії та стратегії компанії більш ефективним і зрозумілим для всіх співробітників. Створення системи збалансованих показників слід починати не з показників, а з формулювання, яке називається метою, що описує те, чого компанія намагається досягти.

Типові цілі, які можуть бути відображені в чотирьох перспективах збалансованої системи показників є наступні: збільшення доходів за рахунок збільшення обсягу продажів існуючим клієнтам (фінансова), створення клієнтоорієнтованої компанії (клієнтська), постійні зусилля щодо вдосконалення процесу (внутрішній бізнес-процес), впровадження заохочень та просувань працівників у відповідність до стратегії (навчання та розвиток).

Фінансова перспектива збалансованої системи показників включає цілі та показники для максимізації прибутку компанії і відображає рівень кінцевого успіху. Показники фінансової ефективності, такі як операційний дохід і рентабельність інвестиції, вказує на стратегію компанії та її реалізацію. Покращення фінансових показників компанії здійснюється за допомогою двох основних підходів: зростання доходів і продуктивності. Клієнтська перспектива повинна описувати, як компанія може диференціювати себе від своїх конкурентів з точки зору залучення, утримання та розвитку більш глибоких відносин зі своїми цільовими клієнтами. Клієнтська перспектива формує ядро стратегії. Вона повинна включати конкретні цілі та показники споживчої цінності пропозиції, під якою розуміється поєднання характеристик продукту, сервісу та відносин з клієнтами, які повинні задовольняти потреби цільового клієнта більше, ніж у конкурентів. Успіх з точки зору клієнта призводить до покращення фінансових показників за рахунок збільшення доходу та прибутку.

З точки зору користувача система збалансованих показників починається з введення декількох показників успішних результатів від добре сформульованої і реалізованої стратегії. Це може бути виражено наступним чином: задоволеність клієнтів; утримання клієнтів; залучення клієнтів; прибутковість клієнтів;

частка ринку; зареєстрована частка. З точки зору процесу, фінансові цілі та показники ефективності показники відображають результати – задоволених акціонерів і надійних клієнтів. На основі успішної стратегії, коли компанія має чітке уявлення про те, що вона хоче запропонувати своїм акціонерам і клієнтам, вона зможе визначити, як реалізувати базові, операційні та управлінські процеси.

Дуже важливим є інноваційний процес. У цей час розробляються нові продукти, процеси та послуги, які часто дозволяють компанії вийти на новий ринок і в інший клієнтський сегмент. Успішні інновації призводять до завоювання довіри клієнтів, що в кінцевому підсумку призводить до збільшення операційного прибутку. Без інновацій ціннісна пропозиція компанії може виявитися хибною, і вона конкуруватиме лише за рахунок ціни на недиференційовані продукти та послуги.

Проведені дослідження показали, що в умовах пандемії Covid-19, пріоритети для відновлення та подальшого розвитку економіки розташувалися наступним чином: гнучка система охорони здоров'я, більше місцевого виробництва та менше імпорту, просування внутрішнього туризму, цифровізація, віддалена робота та турбота про економіку з боку уряду.

Інклюзивне економічне зростання є важливим орієнтиром для країн, що розвиваються, оскільки правильна оцінка нерівності дозволяє використовувати ресурси в правильному напрямку, що дає можливість досягти високого рівня розвитку та економічного зростання. Крім того, високий рівень нерівності обмежує можливість зниження рівня бідності. Інклюзивне зростання передбачає відповідну соціальну політику, яка сприятиме широкому залученню факторів виробництва до зростання і відходить від логіки «Калдора-Хікса», згідно з якою основним є економічне зростання, а потім перерозподіл через соціальне забезпечення. Різні дослідження показують, що розвиток інфраструктури, розвиток державних послуг, підвищення рівня освіти, доступність медичних послуг, відкритість економіки для капіталу та доступ до кредитів - можуть підвищити рівень добробуту в країні. Тому питання інклюзивного економічного зростання є найважливішим сьогодні, оскільки багато країн, що розвиваються, стикаються з вищезгаданими викликами.

5. Висновки із цього дослідження. Під час роботи над проблематикою статті було проаналізовано сучасні підходи до дослі-

дження забезпечення збалансованості економіки, складові системи збалансованих показників, моделі сталого економічного зростання, сучасні особливості та проблеми економічного зростання підприємств. В результаті проведених досліджень було виявлено наукові новації та розроблено рекомендації, які виражаються в наступному:

1. Встановлено залежність економічного зростання підприємств, компаній, та корпорацій від інклюзивного економічного зростання, залучення у світові економічні процеси та використання потенціалу, традицій і культури країни.

2. Проаналізовано аспекти діяльності підприємств, компаній, та корпорацій. Розкрито багатогранну роль компаній у досягненні стратегії економічного зростання та стратегії розвитку країни, ефективному управлінні економікою та залученні інвестицій.

3. Виявлено фактори, що перешкоджають інтернаціоналізації підприємств, компаній та корпорацій і запропоновано рекомендації щодо їх подолання. Основною загрозою є сусідство та нестабільна політична ситуація. Тому першим і дієвим фактором сталого розвитку економіки є мир і стабільність, а для уряду – забезпечення та сприяння належній участі компаній на світових торговельних ринках.

В результаті дослідження обґрунтовано, що освіта та культурна політика є важливими для зростання економіки. Поряд з цим, підвищення ефективності діяльності підприємств, компаній та корпорацій значною мірою залежить від реінвестування, збільшення власного капіталу та зменшення позикових коштів. Будь-яка держава повинна формувати свою економічну політику в цьому напрямку, що, в свою чергу, забезпечує безпеку та сталий розвиток. Зростання економічної свободи на тлі глобальної кризи, коли економічна свобода обмежена регулюванням на глобальному рівні, дозволяє залучати інвестиційні та матеріальні ресурси. У той же час, менш розвинені країни можуть стати рятувальним кругом для провідних країн світової економіки з точки зору виведення їх з кризи.

Для цього необхідна економічна свобода і підвищення її якості, верховенство права та його забезпечення. Загалом, різні індекси не забезпечують економічного зростання, вони лише вимірюють різні показники економіки по відношенню до певних індикаторів, проте інформація, яку вони надають, може бути використана для підвищення сталого зрос-

тання економіки та економічного добробуту. Проведені дослідження підтверджують, що економічна свобода, яка орієнтована на вільний ринок (вільний обмін товарами і ціноутворення), позитивно впливає на показники економічного зростання та підвищує суспільний добробут, як з точки зору суто економічних характеристик, так і з точки зору критеріїв загальних суспільних благ життя.

Глобалізаційні процеси мають значний вплив на розвиток економіки України. Сучасна глобалізація ставить перед країною нові виклики. Найважливішим з них є забезпечення безпеки та сталого розвитку. Сталий розвиток означає задоволення потреб сьогодення без шкоди для потреб майбутніх поколінь. Сталий розвиток базується на економіці демократичного суспільства, яка поєднує в собі принципи екологічної безпеки та соціальної справедливості. Досягнення сталого розвитку є важливим викликом для успіху та прогресу країни. Важливим є підвищення темпів економічного зростання, яке забезпечує інклюзивний розвиток, подолання бідності та збільшення доходів кожної сім'ї. Звідси впливає актуальність теми, яка має на меті висвітлити пріоритетні напрями, чинники, що перешкоджають збалансованому, оптимальному економічному зростанню підприємств (компаній), проблем та оптимальних шляхів їх вирішення. Їх подолання сприятиме зміцненню економіки України, постійному зростанню доходів її суб'єктів господарювання.

Аналіз показав, що пріоритетами для економічного відновлення та подальшого розвитку мають бути такими: гнучка система охорони здоров'я, більше місцевого виробництва та менше імпорту, просування внутрішнього туризму, діджиталізація та турбота уряду про економіку. Компанії на сучасному етапі часто стикаються з такими викликами, як: збільшення потоку економічної інформації, більша частина якої є неструктурованою, суперечливою та запізнілою, надмірна орієнтація на фінансові показники, які відображають минулу економічну ситуацію, тобто на результати раніше прийнятих рішень; використання даних бухгалтерського обліку як основного джерела інформації; збільшення розмірів компаній, ускладнення їх організаційної структури; відсутність повної інформації про різні аспекти підприємницької діяльності, які відіграють важливу роль у посиленні конкуренції між підприємствами; недостатність традиційних показників (прибутковість, обсяг продажів тощо) для прийняття довгостроко-

вих стратегічних рішень; недостатня увага до зовнішнього середовища, оскільки традиційна система показників не може відобразити можливу поведінку клієнтів та конкурентів у майбутньому, а отже, не може попередити про інші можливі зміни у складових галузі

та зовнішньому середовищі. Однак ключові фінансові показники здебільшого зосереджені на внутрішніх проблемах підприємства, а не на зовнішніх. Тому компаніям важливо використовувати систему збалансованих показників для подолання вищезазначених проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білорус О. Г. Мацейко Ю. М. Глобальна перспектива і сталий розвиток: системні маркетингові дослідження. Київ : МАУП, 2005. С. 490–492.
2. Брижань І. А. Умови та чинники переходу України до моделі сталого розвитку. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2013. Вип. 1. С. 128–133.
3. Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки : навч. посіб. 4-вид., випр. Київ : Знання, 2004. С. 210–213
4. Елкінгтон Джон, Канібали з виделками: Потрійний результат бізнесу 21 століття, 1997.
5. Каплан, Р. С. та Нортон, Д. П. Збалансована система показників успіху: колекція Каплана-Нортон (4 книги). Harvard Business Press. 2015.
6. Роу О. Переклад Цілей сталого розвитку ООН. Фінансовий менеджмент. URL: <https://www.fm-magazine.com/issues/2020/aug/un-sustainable-development-goals.html>.
7. Сакс, Й., Кролл, К., Лафортун, Г., Фуллер, Г., та Вельм, Ф. Звіт про сталий розвиток 2021. Видавництво Кембриджського університету. 2021.
8. Сакс, Д. Д. (2015). Епоха сталого розвитку. Нью-Йорк, Видавництво Колумбійського університету. DOI: <https://doi.org/10.7312/sach17314>

REFERENCES:

1. Belarus O. G. Maceiko Yu. M. (2005) Hlobalna perspektyva i stalyy rozvytok: systemni marketolohichni doslidzhennia [Global perspective and sustainable development: systematic market research]. Kyiv: MAUP, pp. 490–492.
2. Bryzhan I. A. (2013) Umovy ta chynnyky perekhodu Ukrainy do modeli staloho rozvytku [Conditions and factors of transition of Ukraine to the model of sustainable development]. *Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy*. Issue 1. P. 128–133.
3. Didkivska L. I., Golovko L. S. (2004) Derzhavne rehuliuвання ekonomiky : navch. posib. 4-vyd., vypr. [State regulation of the economy: education. manual 4-ed.]. Kyiv: Znannia, pp. 210–213.
4. Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*.
5. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2015). *Balanced Scorecard Success: the Kaplan-Norton Collection (4 Books)*. Harvard Business Review Press.
6. Rowe, O. (2020). Translating the UN's Sustainable Development Goals. Financial Management. URL: <https://www.fm-magazine.com/issues/2020/aug/un-sustainable-development-goals.html>
7. Sachs, J., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., & Woelm, F. (2021). *Sustainable development report 2021*. Cambridge University Press.
8. Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. New York, Columbia University Press. DOI: <https://doi.org/10.7312/sach17314>